

MUS 390 VİYOLA VI

DETACHE

Detacheyi, aralarında boşluk bırakılmadan, birbirine iyice yapışık çalınan, aksansız ve yumuşak kısa yaylar olarak açıklayabiliriz. Temel yay hareketlerinde belirttiğimiz yay değiştirme kuralları detachede iyice önem kazanır. Çekme ve itme hareketleri arasında iyi yay değiştirebilmek için bütün kolun rahat, serbest ve akıcı olması, yayın tele konuşunun rahat ve serbest olması gereklidir. Omuz ve üst kol bırakılmış olmalı, bu sayede kol ağırlığı hissedilir hale gelmelidir. Kol ağırlığı hissi mutlaka yay hareketinin yönüyle paralel olmalıdır (salıncak örneğinde olduğu gibi). Eğer detacheyi üst yarımda yapıyorsak dikkat edeceklerimiz üst kolun hareketsiz olması ve bileğin serbest bırakılarak alt kolun dirsekten açılıp kapanarak kısa yaylar çekmesidir.

Alt yarımda dikkat edeceğimiz şeylerse, yayın dibe doğru gelirken üst kol ile yeterince taşınarak bileğin serbest kalması ve bu sayede yay ve kol ağırlığının, yay değiştirilirken bir kesikliğe ya da aksanlı bir sese yol açmamasıdır.

Detache, alt ve üst yarımlarda olduğu kadar daha geniş yayla da çalışılmalıdır. Daha sonra üçleme ve bir sekizlik-iki onaltılık ritimlerle bütün yay, alt ayırım ve üst yarım hep birlikte kombine edilerek çalıştırılmalıdır.

Detache çalışılırken üç şey göz ardı edilmemelidir:

A) Yay uzunluğu

B) Yay hızı

C) Nüans.

Kullanacağımız yay miktarı, tempoyla orantılı olarak ayarlanmalıdır. Ne kadar hızlı bir tempoda çalıyorsak ona orantılı olarak az yay kullanmalıdır. Yavaş bir tempodaysa kullanılan yay miktarı ters orantılı olarak çoğalacaktır.

Kullanacağımız nüansın piyano ya da forte olmasına göre de yay hızı ve yayın üzerine bırakılacak kol ağırlığı azalıp çoğaltılmalıdır.

Düzenli olarak tekrar edilen detache tel değişikliklerinde, alt kol dairesel hareketlerle çalışırken bileğin serbest olmasına çok dikkat edilmelidir.

LEGATO

İki veya daha fazla notanın bir yayda bağlı çalınmasına legato diyoruz. Legatoda karşılaştığımız iki temel problem, sol elde parmak değişimi ve sağ elde tel değişikliğidir. Sağ eldeki uzun yay çekişinin sol eldeki problemlerden ve parmak değişikliklerinden etkilenmemesini sağlamak gerekir. Sol eldeki hareketin hızı ve zorluğu ne olursa olsun, sağ elin hep uzun yay çektiği unutulmamalı ve sol eldeki hareket hissi yerine sağ koldaki uzun yay çekme hissini ön plana çıkması gerekliliği öğrenciye anlatılmalıdır.

Legato eğer aynı tel üzerindeyse problem daha azdır. Ama eğer tel değişikliği varsa burada dikkat edilmesi gereken bazı noktalar olmalıdır. Aynı yay içinde tel geçmek için dikkat edilmesi gereken nokta, daha önce de sözünü ettiğimiz gemi dümeni, araba direksiyonu ya da gök kuşağı hareketi olacaktır. Ani yapılacak bir tel değişikliği legatonun, ortasında aksanlanması sonucunu doğuracaktır ki bu da legatonun yani bağın anlamını ortadan kaldıracaktır. Legato içinde aksansız tel değiştirmek için diğer tele son anda hamle yapmayıp, tele daha önceden yaklaşarak geçmeliyiz. Öyle bir an olmalıdır ki her iki tel bir an için beraber duyulmalı ve sonra yeni tele geçilmelidir. Eğer bir pasajda sürekli olarak iki aynı telde tel değişikliği söz konusu ise sağ kol iki tele de çok yakın kalmalı ve tel değişikliği için mümkün olan en az hareket kullanılmalıdır. Tel değişikliği eğer çok sık ve çabuk bir şekilde arka arkaya geliyorsa bu durumda kullanacağımız teknik daha değişik olacaktır. Böyle bir durumla karşılaştığımızda kullanacağımız teknik sağ el parmaklarının aşağı ve yukarı yapacağı hareketler olacaktır. Böyle bir durumda kol kullanılırsa hareket büyüyeceğinden kontrol azalır, eşitlik bozulur, ani değişimler yüzünden aksanlar oluşur ve bağ bozulur. Kontrolü sağlamak için parmakların tel değişikliği görevini üstlenmesi gerekir. Bu tekniği öğrenmek için tel değişikliğini yayın ucunda ve dibinde ayrı ayrı çalışmalıyız. Görüleceği üzere yayın ucunda iki telin yaptığı makas daha genişlediğinden parmaklar daha büyük bükme ve bırakma hareketleri yapmak zorunda kalacaktır. Bilek daha aktif olacaktır. Dipte ise hem yay daha ağırlaştığı için hem de açılı daraldığından parmaklar daha az hareketi daha kontrollü yapmak zorunda kalacak, bilek ise çok daha az devrede olacaktır.

Legato çalışmak için önerebileceğimiz en faydalı çalışma şöyle olacak:

Önce sol el detache yaylarla çalacağı notaları ve onların artikülasyonunu, entonasyonunu iyice öğrenmelidir. Böylece sol el yay için problem olmaktan çıkarmalıdır. Daha sonra yay tek başına çalışılmalıdır. Notaları ağızımızla söylerken onların çalınması gereken telleri boş tel

olarak çalıp, yalnızca tel geçişleri çalışmalıdır. Sağ kol da böylece yapacağı hareketi iyice öğrendikten sonra iki el birleştirilmeye hazır olacaklardır.

Legatonun ses kalitesinin yüksekliği yay hızı, yay miktarı ve yay üzerindeki ağırlığın birbirleriyle doğru oranda dengelenmesiyle sağlanabilir.

MARTELE

Martele, ani ve hızla çekilen keskin yaylardır. Üst yarım, alt yarım ve bütün yay olarak üç şekilde çalışmalıdır.

Martele'nin yapılışı şöyledir. Yay, ucuyla telin üzerine konulur. Kol ağırlığı yayın üzerine normalden çok daha fazla verilerek ve yay çekilmeden tel tutulmaya çalışılır. Görüleceği üzere telin üstündeki basınç o kadar fazladır ki yayımızla teli sağa ve sola rahatlıkla oynatabiliriz. Tele iyice hakim olduğumuzu anladığımız an yayımızı alt kolun yapacağı ani bir atakla çekelim. Sonra yayı yine ani bir hareketle, tele hakim olarak durduralım. Öğrenci, başlangıçta marteleyi olabildiğince uçta çalışmalıdır. İki martele arasındaki sus, başlangıçta olabildiğince uzun olmalı ve bu susta, harcanmış olan enerji tekrar geriye elde edilmeye çalışmalıdır. Hareketin başında kullandığımız fiske ya da ısırık hareketi, çeşitli dozlarda denenip değişik nüanslar elde edilmeye çalışmalıdır. Kullanılan yayın uzunluğunu azaltıp çoğaltarak yay atağının hızı çeşitlendirilmelidir. Martelede dikkat edilmesi gereken bir konu da işaret parmağının yaya mutlaka ikinci boğumda değişiyor olması gereğidir. Bu yayın tele hakim olabilmesi için şarttır.

Martele bir yaylı sazıcının mutlaka çok iyi elde etmesi gereken bir harekettir. Çünkü artikülasyon için çok gereklidir. İyi bir martele için iyi bir zamanlama duygusu ve koordinasyon gerekir ki bunların geliştirilmesi bir yaylı sazıcı için şarttır.

Martelenin dipte yapılışında dikkat edilmesi gereken şey, yay tutuşunun dipteki pozisyondan ortadaki pozisyona gelirken dikkat edilmesi üzerine anlattıklarımızın aynıdır. Ancak hareket normal yay çekme hareketinden çok daha hızlı olduğu için kontrolü daha zordur ve dikkat gerektirir.

Öğrenciye marteleyi anlatırken örnek olarak kristal bir bardağa çatalla vurmaya ve sonrada elle susturmaya verebiliriz. Başta vurulan fiske telin titreşmesini sağlayıp tel üstünde ani duruşsa onun susturulmasına neden olmaktadır. Bu ani hareketleri yaparken elin kasılmamasına mutlaka çok dikkat edilmeli, dinlenerek çalışmaya ve tele hakim olmak için eli sıkılmak yerine kolun ağırlığının kullanılmasına özen gösterilmelidir. Bütün yayla marteleye

başlamadan önce alt ve üst yarımdaki martelelerin iyileşmesi ve rahatlaması beklenmelidir. Üst ve alt yarımlarda martele, detache etütlerle çalışılabilir.

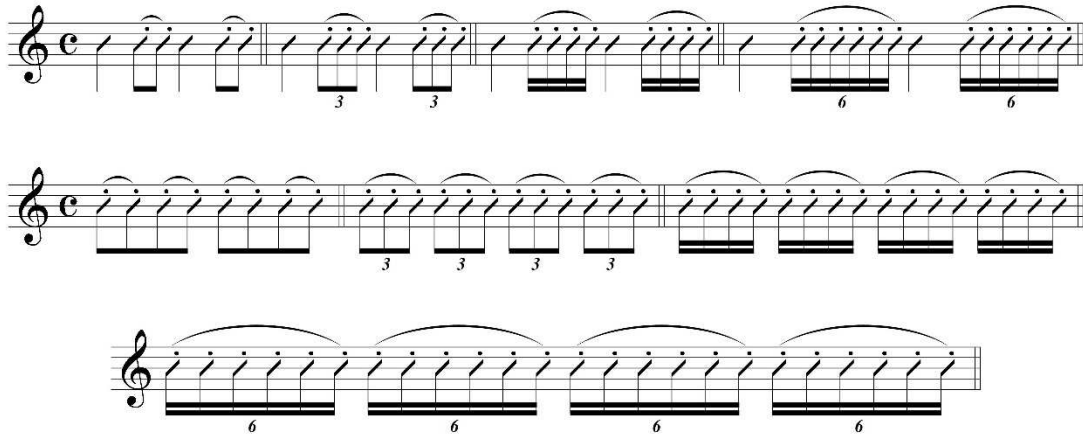
Bütün yayla yapılacak martelede dikkat edilmesi gereken şey, yayın telin üzerinde doğru kontak noktasında olması ve yayın çok düzgün çekilmesidir. Tüm bunları yaparken göz ardı edilmemesi gereken şey ses kalitesidir. Ses kalitesi asla ikinci plana atılmamalı, bu hareketler iyi bir sesle beraber elde edilmeye çalışılmalıdır.

Tel değişikliği ile yapılan martelede ilk nota çalınır çalınmaz yay tel üstünde sakinleşmeli ve derhal yeni telde pozisyonunu alıp onu ısıracak şekilde yeni atağa hazır olmalıdır.

STACCATO

Staccato, birden fazla martelenin aynı yayda çalınmasından oluşur. Ancak genel olarak martelede daha hızlıdır ve bu yüzden staccato çalışılmaya başlanmadan önce martelenin çok iyi elde edilmiş olması gerekir. Bütün kılların tele değmesine özen gösterilmelidir.

Staccato için çalışma yöntemi

İki bağlıdan başlayarak üç ve sekiz bağlıya kadar yavaş tempoda çalışılmalıdır. Bu örnek yukarıda sunulmuştur. Başlangıç için bu yeterli olacaktır.

Staccatonun ileri aşamaları için çok acele etmemeli öğrencinin yaydaki genel gelişimi gözlenmelidir.

Staccatoda iki büyük problemle karşılaşacağız. Öncelikli problem, yayın martelede olduğu kadar iki nota arasında rahatlamaya zamanının olmamasıdır. Sağ el iki nota arasında rahatlamak yerine, sıklılığını korumak zorunda kalacaktır. Bu hareketi kolaylaştırmak için,

iterken kolumuzu vücudumuza daha yaklaştırmalı, bileğimizi de daha içeri alarak yayı biraz geriye yatırmalıyız. Çekerken ise tam tersi düşünölmelidir.

Diğer problem ise iki elin koordinasyonudur. Bunu sağlamak için legatoda verdiğimiz çalışma uygulanmalıdır. Ayrıca değişik ritmik varyasyonlar da uygulanabilir. Bağ içindeki nota sayısını yavaş yavaş artırarak çalışmak da bir yöntem olacaktır.

Çekerek yapılan staccato için, sadece işaret parmağı ve baş parmağı kullanarak yapılacak bir çalışma da faydalı olacaktır.

VİBRATO VE POZİSYON DEĞİŞİKLİĞİ

Vibrato ve pozisyon geçme hareketleri aynı aileye ait hareketlerdir. Bu yüzden iki hareket birlikte çalışılmaya başlanabilir. İlk önce hareketin prensibini öğrenmek için çalgısız bir çalışma yapmalıyız. Bu çalışma sol kolun çalgı tutar gibi havaya kaldırılıp bileğin serbest tutulmasıyla başlayacak. Yine omuzun serbest olmasına çok dikkat etmeliyiz. Şimdi sol kolu alt koldan ileri geri oynatarak serbest olan bileğin ve parmakların dalgalanmasını sağlayalım. Bu hareket hem vibratonun hem de pozisyon değişikliğinin temelini oluşturacak. Daha sonra aynı hareketi yay kullanılmadan çalgı ile yapmalıyız. Bunu yaparken parmakları tele basmayıp baş parmağın sap üstünde sıkılmadan kaymasını sağlamalıyız. Daha sonra tüm parmakları serbestçe telin üzerine bırakıp basmadan telin üzerinde ileri geri kaymayı denemeliyiz.

Bu egzersizi üç değişik şekilde çalışmalıyız:

A) Hep aynı hızda ve sapın sonuna kadar gidip gelerek ,

B) Aynı mesafeyi önce yavaş sonra gittikçe hızlanarak ve tekrar azar azar yavaşlayarak gidip gelerek ,

C) Önce yavaş ve kısa geliő gidişlerle başlayıp, giderek hızlandıkça mesafeyi de büyöltüp sonra tekrar yavaşlayıp mesafeyi küçölterek.

Sol elin çalgı üstünde daha rahat hareketini sağlayabilmek için ayrıca salıncak olarak adlandırabileceğimiz bir başka egzersiz daha çalışacağız. Yine sol elin parmaklarını basmadan serbestçe tellerin üzerine bırakalım ve bu kez kolumuzu, dirseğimizi iyice içeri alarak bir salıncak gibi sallayalım. Başparmağımız sapın sonuna geldiğinde sapın altındaki yuvarlaklığı takip ederek dirseğin de yardımıyla sapın altına girmeli ve baş parmakla işaret parmağının

arasını mümkün olduğu kadar açarak parmakları mümkün olduğunca tuşun sonuna kadar uzatmalıyız (Fotoğraf 36) ve tam tersi hareketle başlangıç noktasına dönmeliyiz.

Fotoğraf 36

Bundan sonra parmakların tümünü telin üstüne gittikçe daha çok basarak ve daha sonra her parmak teker teker (tercihen 2. telde ve ikinci parmakla başlayarak) basılarak A, B, C egzersizleri çalışılmalıdır

Vibrato ve pozisyon değişikliğinde ve egzersizler sırasında dikkat edilmesi gereken en önemli şey tüm bilek ve parmak eklemlerinin serbest ve açık olmasıdır. Buna dikkat edildiğinde, koldan yapılan hareket parmak ucuna kadar iletilmiş olacaktır. Eğer herhangi bir eklem kilitli ve sertleşmiş ise pozisyon değişikliği de sert ve köşeli olur. Vibrato ise parmak ucuna ulaşmadığı için, hareket görülür ama sese yansımaz.

Tüm bu egzersizleri ayrıca yay kullanarak tekrar etmelidir. Yay kullanırken dikkat edilmesi gereken ise yay değişikliğinde sol elin yavaşlamaması veya durmamasıdır. Bunu daha kolay elde edebilmek için olabildiğince yavaş çekilen bir yay kullanılmasını öneririz.

Şimdi vibrato ve pozisyon değişikliğinin ayrı ayrı çalışılması gereken yere geldik. Pozisyon geçişini ileride boş telle, aynı parmakla ve değişik parmakla olmak üzere 3 şekilde inceleyeceğiz.

Vibrato için ise yapacağımız egzersiz şöyle olacak. A şıkında yaptığımız hareketi ikinci parmakla yaysız olarak tekrarlayalım. Hareketi gittikçe küçültelim ve en sonunda kol hareketi devam ederken parmağı bir noktada sabitleyelim. Eğer parmak eklemleri serbest ise koldan gelen hareket parmak ucuna ulaşır. Öncelikle eklemleri kilitlemeden ve kolu kasmadan aksamayan düzenli bir vibrato yapılmaya çalışılmalı, özelliklede birinci boğumun iletkenliğine dikkat edilmelidir.

Çalışılacak diğer bir egzersiz de baş parmağın ve basılı olan parmağın ucunu telde kaydırmadan alt kol aracılığıyla geri çekilip bırakılması olacak. Yine birinci boğumun ve bileğin serbestliğine dikkat edilmelidir. Bu çalışma sayıyla ve tüm parmaklarla teker teker yapılmalı ve sayı 2 kez, 3 kez, 4 kez gibi çoğaltılmalı, sayıyla birlikte hareketin hızı da artırılmalıdır. Hareketin anlaşıldığı gözlemlendiğinde yay devreye girebilir. Yine yay değişikliğinde vibratonun durmamasına dikkat edilmelidir. Vibratoda en sık karşılaştığımız hatalar hareketin parmak ucuna ulaşamaması, her parmak değişikliğinde vibratonun durması ve her parmak için vibratonun yenilenmesi, ses başladıktan sonra vibratonun başlaması, sadece zaman başlarında ya da yay başlangıcında vibrato yapılmasıdır. Bunların nedeni eklemlerin yeterince serbest olmaması, parmak basma hareketiyle vibrato hareketinin ayrı ayrı yapılmak istenmesidir. Oysa parmak basma hareketiyle vibrato hazırlığı beraber yapılmalıdır. Aslında vibrato kolun yaptığı bir hareket olduğu için kolumuz vibrato hareketine devam ederken değişik parmaklar tele basıp kalkabilirler.

Tek bir vibrato hızı alışkanlık haline getirilmemelidir. Özellikle uzun değerli seslerde daha sık vibrato, kısa değerli seslerde ise daha yavaş vibrato tercih edilmelidir.

POZİSYON VE ÇALGI DEĞİŞİKLİĞİ

Pozisyon değişikliği ile ilgili ilk egzersizler tamamlandıktan sonra ilerleme konusundaki teklifimiz artık viyolaya geçmek olacak. Bizim tercihimiz, ilkokul 3. Ve 4. Sınıflardaki öğrencilerin viyola teli takılmış kemanla başlamaları yönünde olduğundan dolayı, pozisyon değişikliğine kadar olan aşamayı kemanla yapıp pozisyon değişikliğini de kemanda öğrendikten sonra, fiziği de uygun duruma geldiye (parmak kaslarının yeterince güçlü, parmak ve kol uzunluğunun viyolayı kavramaya yeterli olması gibi) bu aşamadan sonrasında viyolaya geçiş yapılmalıdır.

AYNI PARMAKLA POZİSYON DEĞİŞİKLİĞİ

Pozisyon değişikliği çalışmasına önce birinci parmaktan başlanmalıdır. İlk kayma hareketi tercihen ikinci ya da nc telde başlamalı, hareket önce yarım ton olarak çalışılmalı daha sonra tam ton olarak devam ettirilmelidir. Aynı hareket tüm parmaklarda tekrarlanmalıdır. Kayma sırasında kullanılacak yöntem, parmağın tele basılı kalmaması, ağırlığının azaltılarak tele sadece dokunacak şekilde, teması hiç kesilmeden kayması ve hedefe ulaştığı an parmağın tekrar tele basılması olmalıdır. Hep üzerinde durduğumuz serbest baş parmağın önemi burada kendini tekrar gösteriyor. Parmağın tel üstünde rahatça kayabilmesi için baş parmağın da sapı sıkmadan kayabilmesi gerekir. Pozisyon değişikliği parmağın değil sol kolun yaptığı bir harekettir. Parmakların değişiklik anında hafiflemiş olması ve kolun onu taşıdığı yerde tekrar tele basması iyi pozisyon geçmek için yeterli olacaktır. Hareketin ani sert ve köşeli olmaması için çaba gösterilmeli, kol hareketinin ritmik ve telaşsız yapılması sağlanmalıdır. Pozisyon ileriye doğru geiliyorsa bütün el birlikte hareket etmeli, geriye doğru değiştiriliyorsa başparmak diğer parmalardan biraz önce harekete gemelidir. Böylece hareketin ani olması nlenecek ve elin ağırlığının azalmasından dolayı hareket daha kolay olacaktır. İleri pozisyon değişikliği vücuda doğru yapıldığı için daha kolay bir harekettir. Geriye doğru yapılacak pozisyon değişikliğinde çalgı daha fazla elin üstüne ağırlık yapacağından biraz çene yardımıyla yükün elin üstüne binmesi engellenmelidir. Ancak bu hareket boyun kaslarının sıkılmasına yol amamalıdır. Başparmak bu tür pozisyon değişikliklerinde diğer parmalardan daha önce geri dönüşe başlamalıdır.

BOş TEL KULLANARAK POZİSYON DEğİşİKLİğİ

Burada boş teli çalarken basılı olan parmağımızı kaldırıp pozisyon değiştirip aynı sesi başka bir parmakla bulabilmeyi öğretmeliyiz. Kol hareketinin telaşsız ve ritmik olmasına, baş parmağın sapı sıkılmamasına ve hedef hissini geliştirilmesine dikkat etmelidir. Sol el kalıbı pozisyon değişikliği sırasında bozulmamalı, parmakların serbest ve tel üstünde kalmasına dikkat edilmelidir. Pozisyon geçme hareketinin hızı çaldığımız pasajın ritmi ve temposuyla doğru orantılı bir hıza sahip olmalıdır.

PARMAK DEğİşTİREREK POZİSYON DEğİşİKLİğİ

Bu şekil pozisyon değişikliklerinde kullanacağımız  yöntem olacak.

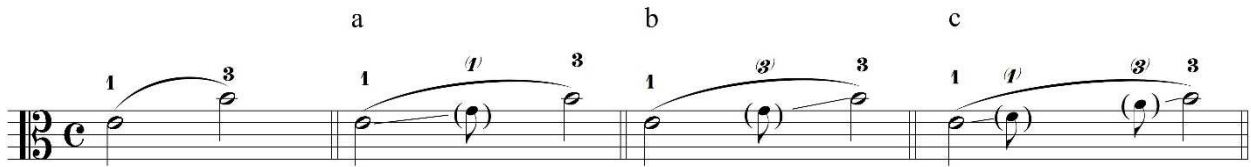
A) Eski parmak ile pozisyon geçmek:

Pozisyon değişikliğine başlamadan önce basılı olan parmak, pozisyon değiştirilirken bize kılavuzluk ederek yeni pozisyona ulaşmamızı sağlar ve bu anda yeni parmak devreye girerek ulaşılması istenen notaya basar. Bu sayede elimizin kalıbı bozulmadan, en az rizikoya girerek yeni pozisyonu ve yeni sesi bulmuş oluruz. Entonasyon güvenliği ve sol el basış sağlığı açısından bu kural çok önemli olacak.

B) Yeni parmakla pozisyon geçmek:

Bu yöntem daha çok glisando ile romantik bir etki vermek için kullanılır. Pozisyon geçmeden önce bulunduğumuz pozisyonda yeni parmağı basıp geçişi onunla sağlarız.

C) Vereceğimiz son yöntem ise 1. ve 2. şıkların kombine edilmesiyle elde edeceğimiz yöntemdir. Bu yöntemde eski parmakla pozisyon geçişine başlanıp yeni pozisyona tam ulaşmadan devreye yeni parmağın girmesiyle pozisyon değişikliği tamamlanır.

Pozisyon geçişinde dikkat edilecek diğer bir teknik olay, yayımızın nasıl kullanılması gerektiğidir. Eğer müzikal bir etki elde etmek için glisando ya da portamento yapmayı düşünüyorsak pozisyon geçiş anında yayımızı hafifletip yavaşlatmamalıyız. Ancak eğer glisandosuz bir geçiş istiyorsak tam geçiş anında yayımızı sanki bir an havada asılı kalıvermiş gibi yavaşlatıp bir an yerçekimi kaybolmuş gibi hafifletmeliyiz. Pozisyon geçişini yeni öğrenen öğrencilere bu kural mutlaka çok iyi açıklanmalıdır.

POZİSYON GEÇİŞİ HAKKINDA DİĞER DİKKAT EDİLMESİ GEREKENLER

Eğer glisandosuz bir geçiş, bir telden diğerine yapılıyorsa hareket öncelikle bulunduğumuz telde gerçekleşmeli, yeni pozisyona ulaştığımızda yeni parmak, yeni tele basmalıdır. Dördüncü pozisyondan başlayarak elimiz çalgının gövdesine dayanacağından daha sonraki pozisyonlara ulaşabilmek için yukarıda sözünü ettiğimiz salıncak hareketinde olduğu gibi dirseğimizi içeriye, baş parmağımızı ise sapın altına almalıyız. Buradan başlayarak çalgı, pozisyon ilerledikçe sol el tarafından daha fazla taşınmalıdır.

Pozisyon değişikliğinde son uyarımız yay konusunda olacak. Nasıl ki sol el pozisyon geerken, aldığımız pasajın temposuna uygun bir hızla hareket etmek zorundaysa yay da aynı şekilde hareket etmelidir. Atak yapmamalı, ani hareketlerden kaçınmalıdır. Eğer tel değiştirilerek yapılan bir pozisyon değişikliği söz konusuysa ve yeni pozisyon yeni bir yayla alınmaktaysa, pozisyon geçişi eski tel üzerinde ve eski parmakla yapılmalı, yay da eski telde pozisyon geçişini izleyip yeni parmak, yeni tel ve yeni yay aynı anda buluşmalıdırlar. Pozisyon değişikliğinde sağ ve sol el koordinasyonu son derece önemlidir. Sol el ve yayın birbirleriyle uyumlu olmalarına titizlikle dikkat edilmelidir.

Sol el düzenini iyice yerleştirdikten sonra, öğretilen pozisyon değişikliklerine ek olarak, uzanarak pozisyon değişme üzerine de ayrıca çalışılmalıdır.

Pozisyon geçme aşamasından önce birinci pozisyonda çalışırken, iki oktav gamları, öğrendiğimiz tüm yay karakterleriyle, çeşitli nüans ve ritim çeşitlemeleriyle çalışmış olmamız gerekiyor. Pozisyon geçme aşamasıyla beraber önce iki oktav gamları, öğrendiğimiz her yeni pozisyonda çalışmalı, daha sonra ise üç oktav gamları devreye sokmalıyız. Gam alışmaları için diğer önerilerimizi “GAMLAR” başlığı altında ayrıca sunacağız.

ENTONASYON

İyi bir entonasyonun gelişimi için öncelikle iyi bir duyuşa gereksinim vardır. Parmaklar kendiliklerinden doğru sesi bulamazlar. Parmağın doğru yere basıp basmadığının kontrolü iyi bir duyuşla sağlanabilir. İyi bir duyuşun dışında iyi bir dokunma ve aralık hissine gereksinim vardır. Kulağın yönlendirmesi sonucu doğru yere basan parmaklar yavaş yavaş ve zaman içinde kendi yer, aralık ve mesafe hislerini oluşturacaklardır. Burada işi abuklaştıracak olan şey doğru bir sol el tutuş ve basış tekniğine sahip olunmasıdır. Sıkmadan basan, sapın üzerinde doğru konumlanmış bir sol el, iyi bir entonasyon için gereken fiziki şartları sağlar. Bunun yanında kulak, sürekli olarak entonasyonu kontrol edip yönlendirmelidir.

Bütün bunların dışında entonasyonu, anında müdahalelerle düzeltebilecek refleksleri de geliştirmeliyiz. Beraber çalınacak algılar da entonasyonu etkileyip belirleyebilecektir. Eğer bir kuartette alınıyorsa ya da piyanoyla beraber alınmaktaysa, farklı entonasyon durumlarıyla karşı karşıya kalınabileceği bir gerçektir. Öyle ki arka arkaya, aynı ses, başka entonasyonla çalmak zorunda kalınabilir. Bu yüzden karşılaşılabilecek durumlara anında tepki verebilecek bir refleksi mutlaka geliştirmelidir. Böyle durumlarda bize en pratik bir şekilde yardımcı olacak teknik, vibrato olacaktır. Tüm bunların yanı sıra konser sırasında çalgının

akorduyla ilgili problemlerle karşılaşılabılır. Böyle beklenmeyen durumlarda bile temiz çalınması gerektiğini unutmadan, entonasyon hissini geliştirmeye çalışmalıyız.

SONFILE

Öğrenciye legatoya ek olarak, çok yavaş çekilen uzun yaylarla (sonfile) şarkı söyleyebilmek öğretilmelidir. Genelde öğrenciler neden sıkıcı uzun notalar ile etütler yazıldığını merak ederler ve biz öğretmenler de onlara bir anlamda yardımcı olarak, “bu etüt zordur, şimdilik geçelim, sonra daha rahat bir zamanda tekrar döneriz” deriz ve o zaman bir daha gelmez. Oysa belki de yaylı saz teknikleri içinde en önemli ve en zor elde edileni ve en çok sıkıntı çekileni bu tür yaylardır. Çalıcılar el titremesinden en çok bu tür yayı kullanırken şikayetçi olurlar. Titremenin iki nedeni vardır. Birinci neden konser ya da sınav heyecanının sinirsel olarak yarattığı titremedir. İkinci neden ise yay titrer korkusu ile dikkatin sağ ele çevrilmesi, yay sürüşünün alt ve üst kollardan değil de sağ elden yürütülmeye çalışmasıdır. Bu ise elin sertleşip esnekliğini kaybetmesine, dolayısıyla titremeye yol açar. Bu durumda istenen rahatlık bir türlü elde edilemediğinden sinirsel titreme de devreye girer ve bir çıkmaz daireye girilmiş olur.

Bu tür yavaş yaylarda mutlaka dikkat edilmesi gereken şey, sağ elin serbestliği ve yayın sağ kol tarafından çekildiğinin unutulmamasıdır. Yay çekişi ne kadar yavaş ise yay değişikliği de o kadar bilinçli, savrulmadan ve kontrollü yapılmalıdır. Sağ kol bu kontrollü sağlamalı ve hareketi yönetmelidir. Burada belirleyici olan en önemli etken, yay ile sağ kolun aynı düzlemde olmasıdır. Bunun ile yay ağırlığının gereğinden fazla olması engellenir. Dolayısıyla ses kalitesinin ve müziğin akıcılığının bozulmasının önüne geçilir. Sağ elin yayı rahatsız etmesi ve onu kontrol altına almaya çalışması her zaman olumsuz sonuçlar doğurur.

Aynı şekilde yavaş yay çekerken yapılan tel değişikliklerinde, hareketi yönlendiren ve kontrollü sağlayan organ üst kol olmalı, sağ el bu harekette asla aktif olmamalıdır. Bunun sağlanması için tel değişikliği bölümünde değindiğimiz prensiplere aynen dikkat edilmelidir.

SPICCATO

Spiccato başlığı altında aslında yayın zıplama prensiplerini inceleyeceğiz. Tüm yay zıplama biçimlerini öğretebilmek için öncelikle yayın rahatsız edilmediğinde, kendi kendine zıplayabilen bir nesne olduğunu öğretmemiz gerekmektedir. Yayın kendi kendine zıplama

özelliği olduğunu keşfetmek ve yayın esnekliğinin sınırlarını öğrenmek için birkaç alıştırma önereceğiz.

Yayımızı kaldırıp tele yaklaşalım (tercihen 2. ya da 3. tel) ve ortanın biraz üzerinde bir noktada telin üzerine düşürelim. Daha yay telin üstüne düşmeden yay tutuşumuzu öyle serbest bırakalım ki sanki yayı sadece baş ve orta parmakla tutuyormuş gibi hissedelim. Göreceğiz ki uca kadar yavaşça çekilen yay, sakinleşene kadar bir top gibi tel üstünde zıplayacaktır. Buradaki en önemli olgu yayın sahip olduğu esnekliği sağ el ile engellememektir. Standart bir yay, eğer rahatsız edilmezse, bir top gibi geriye sıçrayacaktır. Yayın her tele bırakışımızda bir top gibi kendi kendine sakinleşip durmasına dikkat edilmelidir. Yayın kendine has zıplama özellikleri ve kuralları vardır. Bunu baştan kabul edip, ona kendi kurallarımızı zorlamayıp, yayın özelliklerini hissetmeye çalışmak gerekmektedir.

Yayın tele düştüğu noktayı, düştüğu yüksekliği ve yayın çekilme hızını değiştirdiğimizde, zıplamanın karakterinin de değiştiğini gözleyebiliriz.

Öğrencilere yayın zıplatılmasını öğretirken, top örneği mutlaka verilmelidir. Çünkü topun zıplatılması için gerekenleri onlar gerçekten iyi bilmektedir. Bunu bir oyun haline getirerek yay kendi kendine durana kadar en fazla kimin sıçratacağı gibi oyunlar geliştirilebilir. Bu arada öğrencinin yayı fazla sıkıca tuttuğunda, onun sıçramasını engellediği farkettilmelidir.

şimdiki aşamada öğreteceğimiz özellik ise yayın nasıl zıplar halde kalabileceği olacak. Bundan önce verdiğimiz örnek topun havadan yere bırakıldığında, kendi kendine bir süre zıplayıp durmasıydı. şimdi ise bir topun sürekli zıplatılması için neler yapılması gerektiği örneğini vereceğiz.

Topun istediğimiz yüksekliğe ulaşması için onu yeterli bir güçle tokatlamamız gerekir. Bu hareket, yere çok yakın ve hızlı, ya da yerden daha yüksekte ve yavaş olabilir. İsteğimize göre uygulayacağımız güç değişecektir. Bu kuralı yaya uygulayabilmek için bir önçalışma yapacağız. Yayımızı tele tekrar düşürelim. Ama bu kez onun sakinleşmesini beklemeden, aynı yayda dördüncü sıçrayışında devreye girerek yayı itelim (hareket alt koldan yapılmalı). Böylece beşinci sıçramayı iterek elde etmiş olacağız. şimdi zıplayan yay sayısını teker teker azaltarak önce üçüncü sonra ikinci daha sonrada birinci sıçramadan sonra aynı çalışmayı tekrarlayalım. Bu çalışma yapılırken aynı anda hem yayın kendi kurallarını hissetmeye hem de sağ elde bir denge geliştirmeye çalışılmalıdır.

Artık her yayda bir nota zıplatılırken orta ve başparmakların bir merkez hissi oluşturmalarına dikkat edilmeli, işaretparmağının yayı sarmasına, serçeparmağının düşme sırasında ağırlık oluşturan ve güç uygulayan parmak olmasına çalışılmalıdır.

Bu güç, yaya çok küçük ve kısacık bir fiske şeklinde uygulanarak yayın ilk sıçrayışı elde edilmeli, iterken yay kendi geri dönmelidir. Bu şekilde, öğrenci yayın dengeli bir şekilde mümkün olan en az güçle zıplar halde tutulması için yaya nasıl davranması gerektiğini öğrenip bu hissi daha da geliştirebilecektir.

Yayın aynı noktada eşit ve doğal olarak zıplatılması hareketi anlaşıldığında, düşülen yükseklik ve kullanılan yay miktarı dengelenerek kaliteli ses üretimine ağırlık verilmelidir. Ritmik eşitlik kadar, çekilen ve itilen yaylardaki ses kalitesine de olabildiğince dikkat gösterilmelidir. Zıplatma hareketi, yan seslerin (hışırtı, fısırtı vb.) oluşmaması için tele daha yakın, daha az yayla, hızına göre yayındoğru noktasında, kullanılan nüansa uygun ağırlık kullanılarak ve mutlaka alt koldan yapılarak geliştirilmeye devam edilmelidir.

Zıplatma hareketinin yatay ve dikey hareketlerin dengeli bir karışımı olduğu ve yayı kendi fizik kurallarına uygun olarak, onu rahatsız etmeden zıplatmak gerektiği asla unutulmamalıdır.

SAUTİLLE

Spiccatonun prensipleri eğer doğru anlaşılmiş ve uygulanmış ise sautillenin uygulanmasında herhangi bir zorluk çekilmeyecektir. Dikkat edilmesi gereken, yayın hangi noktasının daha hızlı bir sıçratma için uygun olduğunun keşfedilmesi ve hız arttıkça sağ alt koldan yapılan hareketin daha da küçülüp, hızla orantılı olarak alt koldan, bilek ve parmaklara yönelmesi olacaktır. Bunun çok çabuk elde edildiği görülecektir. Ancak sautilledeki asıl güçlük sağ ve sol el koordinasyonunda ve tel değişikliğinde ortaya çıkacaktır. Bu yüzden sautilleyi önce boş tel ile ya da tek ses üzerinde çalışmak faydalı olacaktır.

Sautille kullanılarak yapılacak tel değişikliklerinde daha fazla bilek kullanılmalıdır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken bir nokta bulunmaktadır. Bu da bileğin çok serbest olması gerekmesine karşın sautillenin bilekten yapılan bir hareket olmadığıdır. Tam tersine hareketin kaynağı hala alt koldur ve hareket çok küçüldüğünden, bilek aktif görünmektedir. Tel değişikliğinin bilekten yapılmasına rağmen zıplatma hareketinin alt koldan yapılmaya devam edilmesi gereği öğrenciye gösterilmelidir. Yoksa görüntü gereği öğrenci hareketi bilekten yapmayı deneyebilecektir.

TON VE DEĞİŞİK SES RENKLERİ

İyi ton çıkarabilmek ve çeşitle ses renkleri elde edebilmek için üç noktaya çok dikkat edilmelidir. Bunlar yayın hızı, üzerine vereceğimiz ağırlık ve yayın tele değdiği noktadır. Genel prensip olarak bu üç nokta birbirleriyle kombine edilerek ses renkleri, ses karakterleri ve nüansları elde edilmelidir.

Eğer çok yay ve az ağırlık kullanılırsa sakın ve serbest bir forte üretilebilir. Yay miktarı azalıp ağırlığı artırarak daha sıkı ve yoğun bir forte elde edilir. Yayın kontak noktasını eşiğe yaklaştırdıkça daha açık bir ton elde edilebilir. Tuşeye yaklaştıkça ise renk daha pastel ve puslu olacaktır.

Yavaş bir yayın ardından, aynı nüansla çalınacak hızlı bir yay için, kontak noktası tuşeye daha yaklaşmalı, yay üzerindeki ağırlık ise çok azalmalıdır ki büyük bir aksan ya da zorlanmış bir ses üretilmesin.

Bir crescendo için yayın hızını başta az tutup, yükselmeye birlikte daha hızlı bir yay, daha fazla ağırlık ve eşiğe daha yakın bir kontak noktası kullanmalıdır. Doğal olarak diminuendo için de tam tersi uygulanacaktır.

Öğrencilerde en sık rastladığımız hata, yayın tele ilk değdiği anda, çok fazla yay kullanılmasıdır. Bunun sonucu olarak bağın sonundaki notalara yeterli yay kalmaz ve ses kalitesi bozulur. Bazı durumlardaysa yayın iyi paylaşılmamasından dolayı bağ sonunda elde çok fazla yay kalır ve bunu ani bir hareketle harcayan öğrenci seste büyük bir hamle oluşmasına neden olur.

Yayı tele bastırmak iyi ve geniş bir ton elde etmek için doğru bir yöntem değildir. Bastırmak yerine kol ağırlığı kullanılmalıdır. Üç çeşit ağırlığın değişik miktarlarda kullanılması en iyi sonucu verecektir. Bunlar yayın kendi ağırlığı, elin ağırlığı ve kolun ağırlığıdır. Parmak, el veya koldaki herhangi bir sertleşme ve kasılma ses üretimine mutlaka olumsuz yansıyacaktır.

Kontak noktası telin kalınlığına göre değişir. İnce telin kontak noktası, kalın telin kontak noktasına göre eşiğe daha yakın olmalıdır. Bir telde ne kadar ileri pozisyonda çalışırsak kontak noktası da ona göre eşiğe yaklaşmalıdır. Çalacağımız seslerin nüansları da kontak noktasının yerinin belirlenmesinde belirleyicidir. Piyano elde etmek için tuşeye, forte nüans içinse eşiğe daha yakın olunmalıdır.

Bu genel bilgilerin ışığında, uygun bir parça ya da pasaj seçilerek öğrencinin değişik ses karakterleri araştırması sağlanmalıdır. Örneğin aynı pasajı sakın, heyecanlı, yavaş, hızlı,

sinirli, bağırarak, fısıldayarak, kibar, kaba, neşeli, hüznü, marş temposunda çaldırarak çalgının ve kendinin sınırlarını keşfetmeye özendirmelidir. Bunun yanı sıra diğer çalgıların karakterlerini araştırıp bu çalgıların ses karakterlerini kendi çalgısında yakalatmaya çalışılmalıdır.

TRİL

Trilde temel prensip parmakların tele yakın olmasıdır. Parmaklar telden kalkarken çok uzaklaşmamalı, basarken ise kesinlikle sıkılmış olmamalıdır. Gereğinden fazla kullanılacak güç trilin gerçekleşmesini engelleyici bir unsur olup kasılmalara yol açabileceğinden mutlaka uzak durulmalıdır. Tril mutlaka çok serbest bir el ile yapılmalı, önce yavaş çalışılmalı, serbest basış duygusu geliştiğinde hızlandırılmalıdır. Parmağın tele basmasından daha önemlisi, parmağın telden kalkışıdır. Çünkü basma hareketi bir düşme hareketi olduğundan serbest olarak yapılması daha kolaydır. Kaldırma hareketi ise kasların gerilmesini gerektirir ki trilde sıkça düşülen hata buradadır. Parmağın telden fazla uzaklaştırılmadan kaldırılması, gerilmesini önleyecektir.

Öğrencilerin en sık düştüğü hata parmak daha tele değmeden havada sıkılmasıdır. Bu yüzden parmak bir türlü tele zamanında basamaz. Sık tril yapamaz ya da bazı kısa trilleri hiç yapamaz. Bu tür sıkıntılar yaşamamak için sol elin çok serbest ve atik olmasına dikkat etmelidir.

Trilin başlangıcı çok dikkat gerektirir. Ama trilde yaşanan gerçek büyük problem trilin bitirilmesidir. Trilin sonundaki süslemede ya da süslemesiz trilin bitiminde en çok dikkatten kaçan şey, yay ve sol elin beraber hareket etme gerekliliğidir. Burada mutlaka sol el ile yay arasında koordinasyon sağlanmalıdır. Önderliğin yay tarafından yapılması kolaylaştırıcı bir etki yapacaktır.

FLAGEOLETT

Flageolett sol ve sağ eller olarak ikiye ayrılarak çalışılmalıdır.

Sol elin yapacaklarını şöyle sıralayalım:

Eğer doğal flageolett çalınıyorsa tele değen parmak çok serbest olmalı ve rahat bir şekilde telin üstüne tuşa dokunmadan bırakılmalıdır. Doğal olarak çıkmayan flageoletlerde ise prensibimiz birinci parmağın tele çok iyi basması, dördüncü parmağın ise doğal flageolettde

olduđu gibi serbest ve rahat bir şekilde tele deđmesidir (Fotođraf 37-38). Genellikle dűşűlen hata, dűrdűncű parmađın sıkı ve dűz olmasıdır ki bu bileđi sertleřtireceđi için parmađın istediđi yere basmasına engel olur ve entonasyonu ve ses kalitesini bozar, flageolett ile pozisyon deđiřikliđinin rahat yapılmasını engeller.

Flageolett çalarken sađ el forte dűřűnűlmeli, kontak noktası mutlaka eřiđe yakın olmalıdır. Dikkatten kaçmaması gereken bir ۆnemli nokta da dođal olmayan flageolettin iyi tınlaması için dođal olana oranla daha çok yay miktarı ve ađırlıđı gerektiđidir.

Fotoğraf 37

Doğru

Fotoğraf 38

Yanlış

ÇİFT SES – AKOR

Çift sesin ana gűclűđű sol eldedir. Gűclűđűn kaynađı, iki parmađın aynı anda iki ayrı tele basarken, geređinden fazla gű uygulamaya çalıřmak istemesidir. Geređinden fazla kullanılan gű, ۆnce basılan parmakların, daha sonra da bař parmađın ve tűm elin sıkılmasına neden olur. Çift ses çalıřılmaya bařlanmadan ۆnce ۆđrenci, fazla bastırılmaya çalıřılan elin sertleřip, kasların kramp geçirebileceđi konusunda uyarılmalıdır. Gerek tek ses gerekse çift ses tekniđi geliřtirilirken tele basmak yerine telleri kavramak ya da avulamak hissi geliřtirilmeye çalıřılmalıdır. Çift seslerde tellerin parmaklarla rahat kavranabilmesi için mutlaka iki parmak aynı anda hareket etmelidir.

Rahat basan bir parmak tekniği sağlandıktan sonra dikkat edilecek ikinci nokta, bir akordan diğer akora geğerken parmakların nasıl tel değiştireceği olmalıdır. Parmaklar sıkı basmayacağı gibi parmak telden tele geğerken telle temasını hiç kaybetmemeli, telden tamamen kalkmamalıdır. Parmak telle temasını kaybetmeden hafiflemeli, tel tuşeden kalkarak diğer tellerle aynı hizaya geldiğinde parmaklar çok yavaş ve yumuşak bir hareketle diğer tele geğmelidir. Bu hareketi avucumuzun içinde yumuşak lastik bir topu sıkıp bırakma hareketine benzetebiliriz.

Çift ses entonasyonunda, özellikle oktavlarda genel olarak karşılaştığımız durum ince sesin doğru kabul edilip kalın sesin ona göre düzeltilmesidir ki % 90 tam tersi doğrudur. Çalışma sırasında öğrencinin bunu kavraması ve dikkat etmesi sağlanmalıdır.

Çift ses çalışmanın en iyi yöntemi her iki parmağı da basıp, önce kalın sonra da ince teldeki sesleri çalışmaktır. Özellikle oktavlar için bu çok yararlı bir yöntemdir. Daha önce verilmiş iyi bir sol el kalıbı, çift ses ve oktav çalmayı kolaylaştıracadı gibi, özellikle de oktav çalışmak, daha önce sol eli kalıbı tam oturmamış olan öğrencilerin bunu oturtması için bir fırsat sağlayacaktır.

Akorlar konusunda karşımıza üç temel problem çıkmakta. Bunların ilki entonasyon, ikincisi akorun sol elle kavranması, ncüsü ise ses kalitesidir. Bunlardan ilk ikisi sol eli ilgilendiren sorunlardır ve az önce bunlara değindik. Bu konuda karşımıza çıkan yeni problemse ses üretimi ve kalitesidir. Dolayısıyla sağ el ile ilgilidir. Akorları temel olarak üç çeşitte inceleyebiliriz:

A) Kırılan akorlar

B) Ters kırılarak çekilen akorlar

C) Kırılmadan çekilen akorlar

Kırılan akorlar için önereceğimiz yöntem yayın tel üstünde değil havadan tele düşerek başlatılmasıdır. Yayın tele ilk değdiği anda, bas sesleri çok uzatmadan, boğmadan, az yayla ve çok iyi tınlatarak, tiz sesleriye yırtmadan daha hafif ve uzun yayla almalıdır. Bunlara dikkat edilmediğinde bas sesler bulanık ve kazınarak çıkacaktır. Eğer yayın başında az yay kullanmaya dikkat etmezsek, akorun ince seslerine az yay kalacağı için çıkacak ses kaliteli olmayacaktır.

Akoru sol elle mümkün olduğu kadar bir kerede kavramaya çalışmalı, akor kırıldıktan sonra bas seslere basan parmaklar daha rahat bir ele kavuşmak ve daha iyi vibrato yapabilmek için

telden kaldırılmalıdır. Kıırma hareketi, akora ve müziğe göre değişiklik gösterebilir. Eğer akor üç sesli ise kırılmada ortadaki ses ortak olarak kullanılır ve yay biraz keskin bir hareketle akoru kırar. Ancak bunun istisnaları olabilir. Dört sesli akorlarda ise sesler ikişer ikişer ayrılırlar. Bunun da istisnaları vardır. Eğer akoru keskin kıırma istiyorsak, yay dikey bir hareketle ve üzerinde fazla ağırlıkla, eğer daha yumuşak bir etki istiyorsak hafif bir yay daha yatay bir hareketle (eşik kavisini izleyerek) kullanılmalıdır. Akorun kırılma zamanı genel olarak tempoyla doğru orantılı olmalıdır. Yavaş tempoda yavaş, hızlı tempoda hızlı bir kırış genel kural olabilir. Ancak bunun da istisnaları vardır.

Kısaca bahsedebileceğimiz diğer kıırma biçimleri ise arpejleyerek, bası tek başına duyurarak, en sonunda sopranoyu yalnız bırakarak çalınacak akorlardır.

Akorlarda yayın tele değeği nokta çok doğru seçilmelidir. Çok piyano bir akor istenmediği takdirde yay eşiğe yakın bir noktada olmalıdır.

Yayı çekerek akor çalmak kadar, yayı iterek ve akoru ters kırarak akor çalma da aynı kurallara dikkat edilerek çalışılmalıdır.

Akorlarda sık düşülen hatalardan biri de yayın her seferinde akoru dipten çalmaya başlamasıdır. Dip sesi bazı durumlar için çok sert olmaktadır. Ayrıca elde kullanmak için gereğinden çok yay olacağından istenmeyen göbekli ya da forse olmuş seslerle karşılaşılabilir. Yumuşak ve hafif karakterli pasajlar için, akorun ortada ve uçta da kırılması mutlaka çalışılmalıdır.

Kırılmadan çalınacak üç sesli akorlar için önerimiz, ortadaki telin sağ kol tarafından merkez alınıp, yayın eşiğe olabildiğince yakın ve üzerine oldukça fazla ağırlık verilip, bir hamlede üç telin birden kavranmaya çalışılması olacaktır.

GAMLAR

Gamları tüm çalgıların alfabesi olarak görmek gereklidir. Yaylı çalgılarda gamları, hem sol elin tuşede nerelere ve nasıl basacağını, nasıl pozisyon geçmesi gerektiğini, hem de sağ elin çeşitli yay karakterlerini nasıl gerçekleştireceğini öğrenebileceği bir araç olarak kullanmalıyız. Kısaca söylemek gerekirse gamlar, teknik gelişimin öğrenilmesine en uygun araçlar olduğundan, tüm öğrenim süresince düzenli ve değişik şekillerde (değişik parmak numaralarıyla, değişik yay karakterleri, değişik yay paylaşımları ve değişik nüanslarla) çalıştırılmalıdır.

Aşağıda çalışılmasını zorunlu gördüğümüz bazı gam modellerinden örnekler bulacaksınız.

Tek oktav gamlar aşağıdaki yay çeşitleriyle çalışılmalıdır.

Bütün Yay (BY)
Alt Yarım (AY)
Üst Yarım (ÜY)

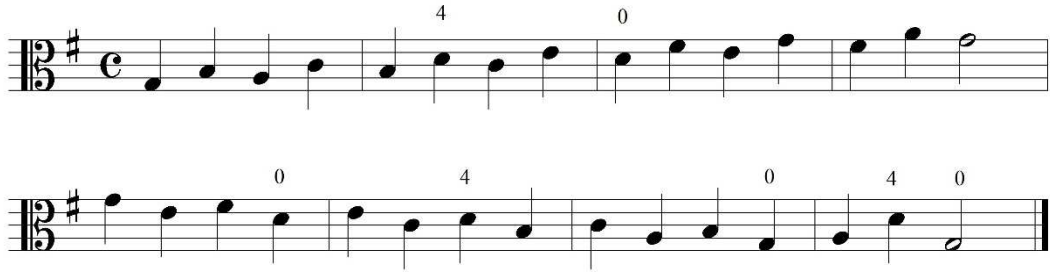
1 2 3
4 5 6
BY ÜY BY AY
7
BY ÜY BY AY
8 9 10 11
12 13
14 16 18
15 17 19
20 22
21 23

Tek oktav Majör gam örneği

0 4
0 4

Sol elde iyi bir kalıp oturtmak için mutlaka üçerli ve dörderli aralıklar çalışılmalıdır.

Tek oktav Majör üçerli gam örneği

Tek oktav Majör dörderli gam örneği

Minör gamlara çalışmaya başlanmadan önce aşağıdaki alıştırma çalışılmalıdır.

Tek oktav minör gam için hazırlık alıştırması

Tek oktav minör gam örneği

Two staves of musical notation in 3/4 time, key of B-flat major. The first staff shows the ascending scale: B-flat, C, D, E-flat, F, G, A, B-flat. The second staff shows the descending scale: B-flat, A, G, F, E-flat, D, C, B-flat. Fingering numbers (0 and 4) are indicated above the notes.

Tek oktav minör üçerli gam örneği

Two staves of musical notation in 3/4 time, key of B-flat major. The first staff shows the ascending scale in triplet rhythm: B-flat, C, D, E-flat, F, G, A, B-flat. The second staff shows the descending scale in triplet rhythm: B-flat, A, G, F, E-flat, D, C, B-flat. Fingering numbers (0 and 4) are indicated above the notes.

Tek oktav minör dörderli gam örneği

Two staves of musical notation in 3/4 time, key of B-flat major. The first staff shows the ascending scale in fourth-note rhythm: B-flat, C, D, E-flat, F, G, A, B-flat. The second staff shows the descending scale in fourth-note rhythm: B-flat, A, G, F, E-flat, D, C, B-flat. Fingering numbers (0 and 4) are indicated above the notes.

İki oktav Majör gamlar aşağıdaki ritim ve yay çeşitleriyle alışılmalıdır.

İki oktav gamlar için ritim çeşitleri

Three staves of musical notation in bass clef, 3/4 time signature. The first staff shows a scale with a 'V' (vibrato) mark and a triplet of eighth notes. The second staff shows a scale with a '5' (finger) mark and a triplet of eighth notes. The third staff shows a scale with a '7' (finger) mark and a triplet of eighth notes.

İki oktav gamlar için yay çeşitleri

İki oktav gamlar iki şekilde çalışılmalıdır.

A) Birinci parmak ile başlayarak

Seven staves of musical notation in bass clef, 2/4 time signature. The first staff shows a scale starting with the first finger (4) and ending with a double bar line. The second staff shows a scale with a triplet of eighth notes (3) and a double bar line. The third staff shows a scale with a double bar line. The fourth staff shows a scale with a double bar line. The fifth staff shows a scale with a double bar line. The sixth staff shows a scale with a double bar line. The seventh staff shows a scale with a double bar line.

B) İkinci parmak ile başlayarak

Two staves of musical notation in bass clef, 2/4 time, key of B-flat major. The first staff contains a sequence of eighth notes: C2, D2, E2, F2, G2, A2, B2, C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, A5, B5, C6, D6, E6, F6, G6, A6, B6, C7, D7, E7, F7, G7, A7, B7, C8. The second staff contains a sequence of eighth notes: C2, D2, E2, F2, G2, A2, B2, C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, A5, B5, C6, D6, E6, F6, G6, A6, B6, C7, D7, E7, F7, G7, A7, B7, C8. Fingering numbers 3, 4, and 0 are indicated above the notes.

İki oktav arpejler ayrıca kırk şekilde de çalışılmalıdır.

Two staves of musical notation in bass clef, 2/4 time, key of B-flat major. The first staff contains a sequence of eighth notes: C2, D2, E2, F2, G2, A2, B2, C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, A5, B5, C6, D6, E6, F6, G6, A6, B6, C7, D7, E7, F7, G7, A7, B7, C8. The second staff contains a sequence of eighth notes: C2, D2, E2, F2, G2, A2, B2, C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, A5, B5, C6, D6, E6, F6, G6, A6, B6, C7, D7, E7, F7, G7, A7, B7, C8. Fingering numbers 3, 4, 0, and 4 are indicated above the notes.

İki oktav minör gamlar

A) Birinci parmak ile başlayarak

Two staves of musical notation in bass clef, 2/4 time, key of B-flat major. The first staff contains a sequence of eighth notes: C2, D2, E2, F2, G2, A2, B2, C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, A5, B5, C6, D6, E6, F6, G6, A6, B6, C7, D7, E7, F7, G7, A7, B7, C8. The second staff contains a sequence of eighth notes: C2, D2, E2, F2, G2, A2, B2, C3, D3, E3, F3, G3, A3, B3, C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, A5, B5, C6, D6, E6, F6, G6, A6, B6, C7, D7, E7, F7, G7, A7, B7, C8. Fingering numbers 3, 4, and 0 are indicated above the notes.

B) İkinci parmak ile başlayarak

Two staves of musical notation in bass clef, C major, 4/4 time. The first staff shows a sequence of eighth notes starting with a second finger (2) on the first note, followed by a zero (0) on the second note, and then a fourth finger (4) on the third note. The second staff shows a sequence of eighth notes starting with a third finger (3) on the first note, followed by a fourth finger (4) on the second note, and then a fourth finger (4) on the third note. Both staves end with a double bar line.

Minör gamların arpejleri de kırık olarak çalışılmalıdır.

Aşağıda üçlü ve altılı çift ses gamlardan birer örnek sunuyoruz.

İki oktav Majör gam üçlü çift ses örneği

A single staff of musical notation in bass clef, C major, 4/4 time. It shows a sequence of eighth notes in a major scale, starting with a first finger (1) on the first note, followed by a second finger (2) on the second note, and then a third finger (3) on the third note. The sequence continues with a first finger (1) on the fourth note, a second finger (2) on the fifth note, and a third finger (3) on the sixth note. The sequence ends with a first finger (1) on the seventh note, a second finger (2) on the eighth note, and a third finger (3) on the ninth note. The staff ends with a double bar line.

İki oktav minör gam altılı çift ses örneği

Üç oktav gamlar iki değişik ritmik şekilde çalışılabilir.

A single staff of musical notation in bass clef, C major, 4/4 time. It shows a sequence of eighth notes in a major scale, starting with a second finger (2) on the first note, followed by a first finger (1) on the second note, and then a second finger (2) on the third note. The sequence continues with a second finger (2) on the fourth note, a first finger (1) on the fifth note, and a second finger (2) on the sixth note. The sequence ends with a second finger (2) on the seventh note, a first finger (1) on the eighth note, and a second finger (2) on the ninth note. The staff ends with a double bar line.

Üç oktav Majör gam örneği

Musical score for a three-octave major scale exercise in 3/4 time. The score is written in treble and bass clefs. It consists of four lines of music. The first line shows the ascending scale in the bass clef, followed by the descending scale in the treble clef. The second line continues the ascending scale in the treble clef, followed by the descending scale in the bass clef. The third line shows the ascending scale in the bass clef, followed by the descending scale in the treble clef. The fourth line continues the ascending scale in the treble clef, followed by the descending scale in the bass clef. Fingering numbers (1-4) are indicated above the notes. The piece concludes with a double bar line and a repeat sign.

Üç oktav minör gam örneği

Musical score for a three-octave minor scale exercise in 3/4 time. The score is written in treble and bass clefs. It consists of three lines of music. The first line shows the ascending scale in the bass clef, followed by the descending scale in the treble clef. The second line continues the ascending scale in the treble clef, followed by the descending scale in the bass clef. The third line shows the ascending scale in the bass clef, followed by the descending scale in the treble clef. Fingering numbers (1-4) are indicated above the notes. The piece concludes with a double bar line and a repeat sign.

Üç oktav gamlar için Arnold Matz'ın gam ve akor çalışmaları kitabındaki yay ve ritim çeşitlendirmelerini kullanabiliriz.

74

Strich- und Rhythmusvarianten
für das Tonleiterspiel

Zeichenerklärung:

G. B. Ganzer Bogen
o. H. obere Hälfte des Bogens
u. H. untere Hälfte des Bogens
M. in der Mitte des Bogens
Fr. am Frosch
Sp. an der Spitze

Bowing and rhythm variants
for scale playing

Explanation of signs:

G. B. whole bow
o. H. upper half of bow
u. H. lower half of bow
M. in the middle of bow
Fr. at the nut
Sp. at the point

Legato

1. *f*
2. M., Sp., Fr. *f*
3. M., Sp., Fr. *f* 4. M., Sp., Fr. *f* 5. M., Sp., Fr. *f*
6. M., Sp., Fr. *f* 7. M., Sp., Fr. *f* 8. M., Sp., Fr. *f*
9. M. *f* 10. M. *f* 11. M., Sp., Fr. *f*
12. M., Sp., Fr. *f* 13. *f*

Détaché

1. G.B., o.H. *sf* G.B., u.H. *sf*
G.B., o.H. *sf* G.B., u.H. *sf*
2. M., Sp., Fr. *sf* 3. M., Sp., Fr. *sf* 4. M., Sp., Fr. *sf*
5. M., Sp., Fr. *sf* 6. M., Sp., Fr. *sf*
7. M., Sp., Fr. *sf* 8. M., Sp., Fr. *sf*

Punktierte Rhythmen

Dotted rhythms

1. o.H., M.

2. o.H., M.

3. o.H., M.

4. o.H., M.

5. o.H., M.

6. o.H., M.

7. o.H., M.

8. o.H., M.

9. o.H., M.

10. o.H., M.

This section contains ten musical exercises, each consisting of a single staff of music. The exercises are numbered 1 through 10. Each exercise is labeled with 'o.H., M.' (likely meaning 'original rhythm, middle'). The notation includes various rhythmic patterns such as dotted rhythms, eighth notes, and sixteenth notes, often with accents and slurs. The exercises are arranged in five rows, with two exercises per row. The first row contains exercises 1 and 2, the second row contains 3 and 4, the third row contains 5 and 6, the fourth row contains 7 and 8, and the fifth row contains 9 and 10. The notation is written in a standard musical staff with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat).

Staccato

1. o.H.

2. o.H.

3. o.H.

4. o.H.

5. o.H.

6. o.H.

7. o.H.

8. o.H.

9. o.H.

10. o.H.

11. o.H.

12. G.B.

13. G.B.

This section contains thirteen musical exercises, each consisting of a single staff of music. The exercises are numbered 1 through 13. Each exercise is labeled with 'o.H.' (likely meaning 'original rhythm') or 'G.B.' (likely meaning 'Germanic rhythm'). The notation includes various rhythmic patterns such as dotted rhythms, eighth notes, and sixteenth notes, often with accents and slurs. The exercises are arranged in five rows, with two exercises per row. The first row contains exercise 1, the second row contains 2, 3, 4, and 5, the third row contains 6, 7, 8, and 9, the fourth row contains 10, 11, and 12, and the fifth row contains exercise 13. The notation is written in a standard musical staff with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat).

Spiccato

1. M.

2. M.

3. M.

4. M.

5. M.

6. M.

7. M.

8. M.

9. M.

10.

11.

12.

13.

14.

Detailed description: This section contains 14 numbered musical exercises for the Spiccato technique. Each exercise is presented on a single staff with a treble clef and a 3/4 time signature. The exercises consist of rhythmic patterns of eighth and sixteenth notes, often grouped in threes. Many exercises include dynamic markings such as *mf* and *ff*, and articulation marks like accents and slurs. Some exercises also feature slanted stems to indicate the spiccato effect.

Sautillé

1.

2.

3.

Detailed description: This section contains 3 numbered musical exercises for the Sautillé technique. Each exercise is presented on a single staff with a treble clef and a 3/4 time signature. The exercises consist of rhythmic patterns of eighth and sixteenth notes, often grouped in threes. Many exercises include dynamic markings such as *mf* and *ff*, and articulation marks like accents and slurs. Some exercises also feature slanted stems to indicate the sautillé effect.

EZBERLEME YÖNTEMLERİ

Kolay ezberlemenin bir yetenek olduğunu kabul etmek gerekir. Bu yeteneğe sahip olmayanların düzenli çalışarak bu beceriyi elde etmeleri gerekmektedir.

Ezberleme yöntemleri genel olarak üçe ayrılırlar. Bunlar kulak ezberi, göz ezberi ve parmak ezberidir. Adlarından da kolayca anlaşılacağı gibi kulak ezberi parçayı salt müzik olarak duyabilmemiz demektir. Göz ezberi notayı gözümüzün önüne getirebilmemiz anlamına gelir. Parmak ezberiyse parmakların düşünmeden hangi notaya basacaklarını hatırlamaları demektir. İnsanlar bu üç yöntemden birine yatkın olabilirler. Ancak ezberin bizi konser ya da sınavda yarı yolda bırakması istenmiyorsa, bu yöntemlerin üçü birden kullanılmalıdır ki yöntemlerden birinde oraya çıkabilecek herhangi bir aksilik, diğerinin devreye girmesiyle giderilebilsin.

Ezber, bir parçanın uzun zaman çalışılması sonucunda elde edilebilir. Ancak bazı durumlarda parçayı ezberlemek için fazla zamanımız olmayabilir. Böyle durumlarda kulak ve göz ezberi daha da önem kazanacağından önerimiz, ezberi, çalgı kullanmadan, müziği dinleyip, notayı okuyarak yapmak olacaktır.

Sahnede ezberi düşünerek çalmak çalıcının konsantresini çok azaltacaktır. Bu ise müziğin ikinci plana itilmesine neden olacağından ezber eğitimine gereken önem verilmelidir. Bu becerinin küçük yaşlarda kazanılmasında fayda vardır. Böylece bu beceri hem daha kolay kazanılacaktır, hem de ileri yaşlarda oluşabilecek bazı takıntıların (ezber unutma korkusu, ezberleyememe korkusu gibi) küçük yaşlardan önüne geçilmesi mümkün olacaktır.

ÖĞRENCİYE VERİLMESİ GEREKEN TAVSİYELER

- Nasıl çalıştıysanız ders ya da konserde göstereceğiniz performans da öyle olacaktır.
- Konserde ya da derste çaldığınız hiçbir şey çalışma odasında çaldığınızdan daha iyi olmayacaktır.
- Çalgı öğrenmek ya çok kolaydır ya da çok güçtür. Buradaki güçlük çalgı çalmayı öğrenmekte değil onu kolayca çalabileceğiniz yolu bulmaktaki güçlükte yatmaktadır.
- Çalgının güçlüklerini kolaylıkla aşmak için şüphesiz iyi ve çok çalışmaya, sabra, uzun bir hazırlık dönemine, çalgıya ve müziğe aşka ihtiyaç bulunmaktadır.
- Odada çalışırken kendimiz için çalarız. Ama unutmamamız gereken şey, çalıştığımız parçayı kendimiz için değil onu ve bizi dinlemek için gelen dinleyiciler için hazırladığımızdır. Bu yüzden çalışırken, dinleyicilerin olabileceğinden daha fazla eleştirel olmalıyız.
- Metronom en iyi dostunuzdur. Çünkü o sizi hiç kandırmaz, her zaman gerçeği söyler. Olabildiğince sık kullanmaya çalışın.
- Çalıştığınız parçayı her zaman küçük parçalara bölün. Böylece daha az sorunu dikkatiniz dağılmadan daha çabuk çözebilirsiniz. Ayrıca böylece parçayı ezberlemeniz de kolaylaşacaktır.
- Ezber çalmak en iyisidir. Ama ezber çalmıyorsanız nota sehpanızı göz hizanızdan biraz daha aşağıya ayarlayın. Sehpayı konserde seyirciden saklanmanızı sağlayan bir şey olarak kullanmayın.
- Çalışma sırasında sehpanızın yüksekliğini göz seviyesine ayarlayın. Böylece vücut pozisyonunuzu bozmadan çalışabilirsiniz.
- Yavaş çalışmak, önem verilmesi gereken bir yöntemdir. Ancak burada iki hataya düşülmemesi gerekmektedir. Yavaş çalışmak bir parçayı hızlı çalabilmenin tek yöntemi değildir. Bir pasajı ya da parçayı çok yavaş bir tempodan başlayıp yavaş yavaş hızlandırarak istediğimiz tempoya getirmek mümkün olmayacaktır. Bu yöntem sizin reflekslerinizi geliştirmeyeceği gibi zayıflatabilir de. Bir diğer hatalı durum örneği de spiccato bir pasajı yavaş ve geniş bir yayla çalışmaktır. Yayın yavaş tempoda spiccatoyu geliştirmeyeceği ve geniş yayla yapılacak bir çalışmanın spiccato da gerekli olan sağ ve sol el birlikteliğini geliştirmeyeceği unutulmamalıdır. Bilmemiz gereken şey, yavaş çalışmanın, karşılaştığımız durumun mikroskopta incelenmesi ya da yavaş çekim izlenmesi olduğudur. Bunu yaparken

sağ ve sol ellerin neler yapması gerektiğini araştırırız. Durumu kavradıktan sonra onu artık çok uzun süre yavaş çalışmaya gerek kalmayacaktır. Asıl sorun, problemi ortadan kaldırmaktır. Problemin ne olduğunu anlamadan aynı parçayı tekrar tekrar hızlı çalmak size hiç bir şey kazandırmayacak ilerlemenize hiçbir faydası olmayacaktır.

- Yayın iyi paylaşmak en önem vereceğiniz teknik olmalıdır. Eğer herhangi bir yay konusunda sıkıntı çekiyorsanız o pasajı olması gerektiğinden çok daha az yayla çalmayı deneyin. Çıkan sesin ne kadar kötü olduğuna aldırmadan olabildiğince az yayla ve yay değişikliklerini en az hareketle yaparak çalışın. Bundan sonra pasajı olması gereken yayla çaldığınızda kendinizi çok daha rahatlamış ve çok uzun bir yaya sahipmiş gibi hissedeceksiniz.

- Notanın üzerine yazacağınız uyarıların işlevsel olmasına dikkat edin. Bu uyarıların sizi doğru zamanda ve doğru şekilde uyarmaları gerekmektedir.

- Çalışma hedefinizi çalışmaya başlamadan belirleyin ve planlı çalışın. Hedeflerinizi kısa ve uzun zamanlı olarak belirleyin. Çalışma için bir süre belirleyin. Çalışma planınızı bu süre içinde gerçekleştirmeye çalışın.

- Kendinize karşı pozitif yaklaşın ve özgüveninizi yitirmeden çalışın.

- Çalışma programı olarak aşağıdaki düzeni önereceğiz

- Gamlar, sol el ve yay egzersizleri
- Yeni parçalar
- Karşılaşılan problemleri çözme
- Daha önce çözdüğünüz problemlerin pekiştirilmesi

- Kazanmanız gereken en önemli alışkanlık, verilen ödevi bir şekilde yerine getirmek değil, verilen ödevin içinde karşınıza çıkacak problemleri nasıl bertaraf edeceğinizi düşünmektir.

- Bir parçayı baştan sona çalmayı değil onu iyileştirmeyi hedef almalısınız.

- Her çalışmanın sonunda çalgı ve yayınızı toz, reçine ve terden yumuşak bir bezle arındırınız. Ayrıca yayınızı yeteri kadar gevşetmeyi unutmayınız.

- Sınavınızdan önce başkasının sınavını dinlemek sizi daha gergin ve sinirli yapabilir. Sınavdan önce sessiz ve sakin bir ortam bulup çalacağınız eserlere konsantre olmaya çalışınız.

- Sınavdan önce akşam ya da gece çalışmak, problemler hakkındaki düşüncelerinizi uykunuza da taşıyabileceğinden gergin bir gece geçirmenize neden olabilir.

- Yanınızda mutlaka yedek tel ve yay gibi malzemeniz olmalıdır. Konser ya da sınav sırasında başınıza ne geleceği belli olmaz. Böyle durumlar için hazırlıklı olmakta fayda vardır.

- Sınav ya da konserden önce ısınmak için tercihen gamlar seçilmelidir. İyice ısındıktan sonra çalacağınız eserlerin zorluklarıyla çok fazla uğraşmayınız. Bu sizin gerginliğinizi artırabilir. Ayrıca artık hazır olmuş olmanız gerekmektedir. Bu andan sonra yapacağınız problemlerin çözümüne fazla yardımcı olmayacaktır. Enerjinizi sınava ya da konsere saklamanızda fayda vardır.

- Konser ya da sınav hazırlığını ikiye ayırmak gerekir. Kas eğitimi ve psikolojik hazırlık. Kas açısından çalgının bir spor olarak görülmesi ve ona göre antrenman yapılması gerekir. Sonuçta ses üretimi tamamıyla kaslarla ve onların nasıl kullanıldığıyla ilgili bir durumdur. Serbest kaslar, serbest vücut, serbest zihin bizi sahnede de serbest kılacaktır. Acaba sahnede de aynı hatayı yapar mıyım psikolojisinden uzak durmak gerektir.

- Çalacağınız eseri, eserin karakterini bozmadan kendinizi en iyi hissettiğiniz tempoda çalınız. Eseri çalabildiğiniz kadar hızlı değil kendinizi en iyi ifade edebileceğiniz hızda almalısınız.

- Eğer girdiğiniz sınav bir orkestra sınavıysa ritmik ve sağlam bir tempo duygusuyla çalmaya özen göstermelisiniz. Ayrıca entonasyon ve ton berraklığı orkestra için çok önemli ölçütlerdir. Bunlara da dikkat etmenizi öneririz.

- Hazırlığınızın iyi olduğu ölçüde sahnede başarılı olabilirsiniz. Ancak kişiden kişiye değişebilen ölçülerde, insanlar sahnede daha az ya da daha çok heyecanlanırlar. Bu heyecanı kontrol altında tutabilmek için öncelikle hazırlığın çok iyi yapılmış olması gerekir. Yine de olabilecek aksiliklerde olumlu ruh halimizi korumamız en önemli şey olacaktır. Çalma anında kendimizi eleştirmek yerine ardından çalacağımız yerlere dikkatimizi toplamalıyız. Salonun, seyircinin ya da jürinin dikkatimizi dağıtmasına izin vermemeliyiz.

- Çalış anında utangaç ve çekingen görünmemeye dikkat etmeliyiz. Bu sizin iyi hazırlanmamış olduğunuz izlenimini uyandıracaktır. Kendine güven duymak başarının anahtarlarından biridir. Sahnede kendinize güven duymanız içinse hazırlığınızın çok iyi yapılmış olması gerekir.

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

DETACHE : Notaların ayrı yaylarla, olabildiğince bağlanarak çalınmasıdır.

LEGATO : Notaların tek bir yayda, birbirine bağlanarak çalınmasıdır.

MARTELE : Notaların keskin yay hareketleriyle vurgulanarak çalınmasıdır.

STACCATO : Birden fazla martele notanın tek bir yay içinde çalınmasıdır.

VİBRATO : Bir sesin sol kol ve sol elin yaptığı hareketlerle dalgalandırılmasıdır.

ENTONASYON : Notaların ses yüksekliklerinin doğru olarak çalınmasıdır.

SONFİLE : Uzun ve bağlı notaların geniş yaylarla çalınmasıdır.

SPİCCATO : Yayın tel üzerinde zıplatılmasıdır.

SAUTİLLE : Yayın, daha uçta ve daha hızlı zıplatılmasıdır.

TRİL : Asıl nota ile bir üstündeki notanın birbiri ardısıra hızlı bir şekilde çalınmasıdır.

FLAGEOLETT : Çalgıdan çıkarılan ıslıksı seslerdir.

KAYNAKLAR

Menuhin, Yehudi- Primrose, William. (1982). Violine und Viola. Fischer Verlag. Frankfurt.

Von der Goltz, Conrad. (1975). Orientierungsmodelle für den Instrumental-Unterricht. Gustav Bosse Verlag Regensburg.

Galamian, Ivan. (1995). Grundlagen und Methoden des Violinspiels. Edition Sven Erik Bergh.

Hrimaly, J. (1905). Scale-Studies. Schirmer's Library of Musical Classics.

Matz, Arnold. (1971). Tonleiter und Akkordstudien für Viola.